

Almázia

BANSKÁ ŠTIAVNICA MESTO KULTÚRY 2019

číslo 21

7. november 2019

samostatne nepredajné

Ex-trémisti - hra o hrdinoch našej doby

Kto je hrdina a kto zbabelec? Aké sú práva občana a čo znamená občianska povinnosť? Prečo je dôležité rozlišovať medzi pravdivými informáciami a tými, ktoré sa snažia človeka zmanipulovať?

Každá doba prináša svoje témy a kladie otázky. Nad nimi vždy stoja nemenné hodnoty a tými sú sloboda a pravda. Sú nerozlučné a ak sú z rôznych dôvodov ohrozené, niečo v spoločnosti nefunguje správne. Dnešná doba nie je výnimkou. Možno najvýraznejšie sa prejavuje tendencia manipulovať s informáciami a následne s ich prijímateľmi. V dobe internetu a sociálnych sietí nie je núdza o informácie akejkoľvek hodnoty. Kto sa v nich nevie orientovať, môže sa stať bábkou v rukách dezinformátorov a konšpirátorov. To má priamy vplyv na to, akým smerom sa bude uberať naša spoločnosť. Mnoho z nás v dnešnej dobe cíti, že aj z tohto dôvodu je sloboda v našej krajine ohrozená. Pre zdravú spoločnosť je nevyhnutné stavať sa k tejto problematike aktívne, viesť spoločenský dialóg a vdelávať sa a tým predchádzať patológiám, ktoré ju ohrozujú.

Tvorcovia z Ansámbľu nepravidelného divadla pod režisérskou taktovkou Jany Mikitkovej nám predstavujú nielen tých,

Ex-trémisti, z predstavenia na Gymnáziu A. Kmeťa. Foto: V. Slaninka

ktorí sa snažia spoločnosť manipulovať a škodiť jej, ale aj tých, hrdinov veľkých i malých, ktorí sa týmto tendenciám snažia čeliť. Zaujímavou a netradičnou formou hybridného divadla vťahujú divákov priamo do deja a vytvárajú pre nich priestor, aby sa mohli k udalostiam na „javisku“ priamo vyjadrovať. Vedú s nimi dialóg, kladú im otázky a nechávajú ich vyjadriť sa. Odkrývajú mechanizmy, akými funguje manipulácia a priamo odkazujú na reálne príklady tých, ktorí sa jej dokázali vzoprieť.

Divadelná hra vznikla v rámci projektu Mesto kultúry. Je určená prioritne pre mladých ľudí (ale určite nielen pre nich), ktorí ešte nemajú toľko skúseností a povedomia, aby dokázali účinne odo-

lať zjednodušeným tvrdeniam a čierno-bielej optike konšpirátorov. Cieľom je pomôcť im zorientovať sa vo svete dezinformácií a naviesť ich na jedinú funkčnú metódu, akou je možné sa ubrániť – premýšľanie a neustále prehodnocovanie faktov i zdrojov. Tvorcovia svojich divákov vyzývajú k tomu, aby premýšľali sami za seba, aby počúvali svoje vnútro a nenechali sa ovplyvniť zjednodušujúcimi tvrdeniami. Z predstavenia cítiť vieru v zdravý rozum a ľudskosť. Kto sa nimi riadi, skôr či neskôr sa môže stať hrdinom. Pretože skutočným hrdinstvom je byť a ostať ľudský.

Autormi inscenácie sú okrem stálych členov Ansámbľu nepravidelného divadla Jany Mikitkovej, Jána Faklu, Dušana Krnáča

a Tomáša Eniac Cígera, tiež externí členovia Michaela Piesyk, Marek Lupták, Jakub Pohle, Ema Rajčanová, Michaela Motlochová. Hru vystavali z autentických príbehov mladých ľudí a do procesu tvorby boli zapojení i štiavnícki študenti.

Hra je okrem formy netypická i miestom realizácie. Nejedná sa o klasické divadlo, pri ktorom je potrebné javisko. Je určená do kultúrnych priestorov, škôl i kaviarní a pubov. Súčasťou každého predstavenia je aj diskusia s tvorcami. Prvá premiéra sa odohrala 25. októbra v jednej z učební Gymnázia A. Kmeťa. O termínoch najbližších repríz sa dozviete na stránke www.almazstiaavnica.sk.

Zuzana Pašayová

November v Literárnom kráteri bude bohatý

Aj v literárnej sekcii Mesta kultúry budeme mať v novembri rušno. Najskôr privítame naposledy učiteľov, s ktorými sa učíme, ako viesť deti k čítaniu. Z tejto našej aktivity máme najväčšiu radosť, pretože reálne vidíme obrovskú chuť štiavnických učiteľov posúvať naše deti dopredu. Vedieť čítať totiž znamená nielen prečítať si dobrý román, ale hlavne vedieť sa samostatne vzdelávať a pochopiť čítaný text. Tentoraz na workshope skúsime popracovať aj na tvorivom písaní.

Písať už vedia naši literárni rezidenti, ktorí budú počas novembra pracovať na textoch ovplyvnených Štiavnicou. Jej atmosférou, históriou a hlavne ľuďmi, ktorí tu žili a žijú. Štiavnické archívy príde na mesiac

skúmať Ľuba Lesná, novinárka a spisovateľka. Pri jej predchádzajúcich návštevách ju zaujali príbehy ľudí zabudnutých alebo úmyselne vytesnených z našej pamäti, o ktorých bude písať.

V rámci nášho projektu sme sa rozhodli podporiť aj domácich umelcov, ktorí pracujú s textom. Nové texty pomôžeme napísať Vašovi Wuačkowcovi. Rapová hudba je novodobá forma poézie a často reflektuje situácie a dobu, v ktorej žijeme.

S našou podporou sa azda podarí vyskúšať si aj iné literárne formy. O to sa budeme snažiť aj s naším domácim rezidentom Jurajom Červenákom. Ako skúsený spisovateľ literárnej fantastiky a detektívok má za sebou nemalé úspechy. Tentoraz však skúsi

Juraj Červenák. Foto: Maňo Štrauch

napísať niečo viac inšpirované súčasnosťou. O čom to bude, sa môžete prísť opýtať na verejné stretnutie s literátmi, ktoré bu-

deme organizovať koncom novembra a určite sa o tom dozviete na stránkach prílohy Almázia.

Tomáš Lazar

Štiavnica ako studnica literárnej tvorby

Od 4. 11. hostí projekt Literárny kráter v rámci Mesta kultúry spisovateľku a novinárku Ľubu Lesnú, ktorá bude v priebehu svojho mesačného rezidenčného pobytu objavovať a vynášať zo štiavnických archívov do povedomia príbehy, možno už zapadnuté prachom.

Pani Lesná, môžete nám priblížiť, na čo sa plánujete zamerať počas svojho rezidenčného pobytu v našom meste?

Mesto Banská Štiavnica má pre tvorivých ľudí veľké kúzlo. Na každom kroku sa stretávate nielen s históriou a multikultúrnosťou, ale aj akýmsi tajomstvom, ktoré túžite odokryť. Ako žili Kelti v tých dávnych storočiach, keď mesto zakladali? Aká bola Štiavnica, keď sa v nej vo veľkom ťažilo zlato a striebro? Aká bola vtedy atmosféra Štiavnice? Veď vďaka ťažbe týchto drahých kovov musela byť

Ľuba Lesná. Foto: Archív Ľ. Lesnej

jedným z najvýznamnejších miest Európy. Ako sa budovali prvé tajchy? Kto boli tí vynálezcovia, čo vynášali čosi také prevratné v tých dobách? A ako prežila Štiavni-

ca holokaust? V prvom rade sa mienim sústrediť na život Židov v Banskej Štiavnici, keďže už dávnejšie sa usilujem odokryvať biele miesta života Židov na Slovensku.

Ale, pravdaže, nebránim sa ani iným výzvam a témam.

16. novembra pozýva Ansámbeľ nepravidielného divadla v rámci cyklu hostujúcich inscenácií na divadelné predstavenie Antikvariát. Ste autorkou scenára a v predstavení uvidíme aj patrónku Mesta kultúry pani Emíliu Vášáryovú. Môžeme vás poprosiť o krátku autorskú pozvánku?

Antikvariát je založený na skutočnom príbehu o arizovaní známeho bratislavského antikvariátu Steiner slovenským spisovateľom Ľudom Ondrejovom počas holokaustu. Rozprávačkou je pani Lýdia Piovarcsyová Steinerová, ktorá sa s Ondrejovom stretla, keď mala 8 rokov a on vkročil do ich bytu s policajtmi, lebo prišli zatknúť Lydkinho otca, spolumajiteľa antikvariátu. Pani Vášáryová hrá práve Lýdiu Piovarcsyovú a svojím nesmiernym talentom, nadhľadom a inteligenciou pomáha inscenácii.

Za rozhovor ďakujeme a tešíme sa na stretnutie s oživenými príbehmi, ktoré „písalo“ naše mesto.

Hubert Hilbert

Strojovňa na Zigmund šachte v prechodnom šate

Posledný piatkový podvečer v októbri sa v opustených priestoroch bývalej strojovne na Zigmund šachte snúbila slávna banícka história s realitou prítomnosti. Trojica mladých umelkýň z Brna – Comunite Fresca – v zložení Dana Balážová, Markéta Filipová, Marie Štindlová, uvádzala vernisáž svojho diela, ktoré sa rodilo vo vrstvách času, a to doslovne. Čo toto stretnutie prinieslo?

Neobvyklá atmosféra, ktorú tento industriálny priestor ešte určite nezažil, bola umocnená jesenným počasím exteriéru a blikotaním sviečok vo vnútri tejto otvorenej dočasnej galérie a s postupujúcim súmrakom sa stávala zreteľnejšou a magickejšou.

Po naplnení miestnosti záujemcami o tento druh umenia a otvára-

Mágia chvíle počas vernisáže. Foto: Lukáš Rohárik

com príhovore Svätopluka Mikytu a Zuzany Bodnárovej, organizátorov programu EDU AIR Mesta kultúry, sme sa z úst umelkýň dozvedeli, že dlho hľadali v Banskej Štiavnici priestor, ktorý by nemal žiadne obmedzenia limitujúce víziu ich tvorivej práce a umelecko-technologických postupov. „Tento priestor nám nakoniec toto všetko umožnil. Mohli sme viac experimentovať a uskutočniť niečo, čo sme ešte nerobili, pracovať s rôznymi vrstvami pôvodných omietok, nanášať nové, vyškrabávať a kombinovať rôzne po-

stupy,“ spomenula vo svojej úvodnej reči Danka. Ako prichádzali podnety, opýtal som sa Danky pri jednej freske s motívom farebnej špirály, ktorá upútala moju pozornosť. „Na jednej strane nás oslovovala pôvodná omietka s možnými motívami, na druhej strane sme sem prišli aj s vlastnými predstavami, ktoré sme si navrhli v ateliéri. Ale stalo sa aj to, že predstavila sa na základe reality modifikovala podľa toho, ako to s omietkou ladilo.“

„Robili sme vlastne takú lyrickú abstrakciu, používali realitu a rôzne ilustratívne prvky. Museli sme si všet-

ko najskôr dobre vykomunikovať, každá máme svoj názor, ale robíme spoločne, aby sme boli všetky spokojné. Pracovali sme najmä zo zemitými farbami, aj keď sme zvyknuté používať pestrejšie farby. Priestor a atmosféra nás vyladili inak - museli sme potlačiť naše maliarske egá. Ako povedala aj Zuzka v úvode, toto prostredie nás naučilo veľa, za čo jej a Svätovi všetky srdečne ďakujeme,“ skonštatovala Marie.

Nedalo mi neopýtať sa dievčata, ktoré stáli nablízku a s iskričkami v očiach obzeralo omietky. S úsmevom sa vyznala z pocitov. „Je to celé magické, tie sviečky tomu dodávajú osobitú atmosféru. Ja tiež študujem reštaurátorstvo omietok a štukovej výstavby tu v Štiavici na strednej škole. Z tých omietok a obrazových vrstiev cítim energiu, každá na mňa vplýva inak.“

Provizórna galéria bývalej strojovne zmení s odstupom času svoju funkciu a šat. Pani Bodnárová sa v závere poďakovala Tomášovi Lazarovi za sprístupnenie tohto priestoru, akterkam za ich prácu a všetkým zainteresovaným za podporu.

Hubert Hilbert

Otvorený ateliér Jakuba Straku prezentoval

Vo štvrtok 24. 10. sme mali možnosť stretnúť sa s módnym dizajnerom Jakubom Strakom, rezidentom ateliéru TROJICA (organizátor o. z. Štokovec), ktorý spoločne so šiestimi ženami ručne pletie a háčkuje odevy motivované oblasťami Hontu a Banskej Štiavnice. V otvorenom ateliéri sa v neformálnej atmosfére diskutovalo nielen o vznikajúcich modeloch odevov, ale aj o celom procese tvorby, inšpiráciách, individuálnej práci so ženami-kolegyňami, ktoré mali svoj osobitý štýl a prístup. Videli sme odevy v rôznych štádiách rozpracovania smerujúcich k finálnej podobe. Stretnutie bolo nielen o slovách. Viacerí si doniesli aj ihlice a bavlnky a popri počúvaní a vnímaní príjemnej atmosféry prepletali prstami. Dokončené pleteniny nafotil fotografka z Londýna. „So

Prezentácia J. Straku. Foto: Banská St a nica

svojím tímom chceme vytvoriť akýsi editoriál, fotodokumentáciu a následne zorganizovať výstavu hotových

diel, ktorá celú kolekciu odprezentuje,“ priblížil víziu sprístupnenia diela verejnosti J. Straka.

Fotografie pletenín uverejníme v niektorom z ďalších čísel Almázie.

Hubert Hilbert

Najstaršia štiavnická spomienka? Rodinné striebro rodiny Bodickej

V pokračovaní článku z minulého čísla uvádzame spomienku Ing. Mateja Žuffu na školské časy v období po roku 1895, kedy študoval na Evanjelickom lýceu v Banskej Štiavnici. Text si dovoľujeme uviesť v pôvodnom znení.

Jedného dňa sme mali vyzdobíť školu z príležitosti maďarského národného sviatku Mározius ídusa, to jest 15. marca, ktorý deň oslavovali Maďari, ako rozpomienku na revolúciu v roku 1848 proti Habsburgom, kedy slávny maďarský básnik Petöfi burcoval národ k povstaniu svojou strhujúcou básňou Talpra Magyar, hí a haza.

Ako tak nesieme maďarskú trikolóru na pôjd, vidíme tam v jednom priečinku kopu nahromadených kníh a keď sme sa do nich pozreli, srdcia sa nám rozobúchali prevrpením. Boli to slovenské učebnice z doby, keď sa na

lýceu prednášalo ešte po slovensky. Nechceli sme ani vlastným očiam veriť. Boli sme na pôjde náhodou všetko slovenskí chlapci, dívali sme sa jeden na druhého, až nám kamarát Vaľo Kubáni vysvetlil, že veru naše lýceum bolo ešte nedávno slovenskou strednou školou. Dojalo nás to veľmi a chceli sme si niekoľko kníh vziať na pamiatku, keď odrazu prišiel pedel, t. j. škólník, a videl, že čítame tie slovenské knihy, ihneď nás okríkol maďarsky, pobral nám knihy z rúk, vyhnal nás a pôjd zatvoril na kľúč.

Bola to malá epizódka, ktorá ale zanechala v našich srdciach hlboký dojem a prebudila v nás národné vedomie. Počali sme o našich národných dejinách uvažovať a výsledok tohoto národného prebudenia bol ten, že sme cez prázdniny založili slovenský spolok Zora, v ktorom sme sa poučali o slovenských národných dejinách, čítali sme knihy našich spisovateľov, spievali sme ľudozvučné trávnicie a mali sme aj malý hudobný krúžok.

Školská správa musela od dakeho dostať upozornenie, že niektorí slovenskí žiaci založili slovenský spolok Zora, kde sa ostro štie proti Maďarom a pestuje panslavizmus, načo školská správa nariadila prísne vyšetrovanie a domové prehliadky, a to hneď, podľa nejakého tajného udania, na našom byte.

Ja som býval vtedy s Vaľom Kubánim u jedného baníka za lýceom na Olympe a u nás sa hneď robila veľmi podrobná prehliadka. Museli sme pootvárať všetky kufre a tašky a vyložiť všetko na stôl, kde sa kus po kuse dôkladne prezeralo.

V jednej taške Kubániho sa našli, na naše nešťastie, aj Kubániho satirické básne a slovenské knihy od Sama Chalupku Mor ho,

Ing. Matej Žuffa okolo roku 1930. Foto: rodinný archív

Bottova báseň Smrť Jánošíkova a v mojom kufri Kollárova Slávy dcéra, potom Spevníček slovenských ľudových piesní a medzi ďalšími knihami aj spisy Turgeneva v ruskom jazyku, ktoré som uchytil doma môjmu otcovi, aby som sa naučil trochu čítať po rusky.

To už bol neodpušiteľný hriech, na základe ktorého sme boli traja: Valér Kubáni, Ján Lichner a Matej Žuffa dňa 15. februára 1902 vylúčení z lýcea.

Motto: „Sám svobody kdo hoden, svobodu zná vážíti každou; ten kdo do pout jímá otroky, sám je otrok. Čas vše mění i časy, k vítězství on vede pravdu, co sto věků bludných hodlalo, zvrtné doba.“ Ján Kollár

Aj vašu spomienku na časy minulé radi zaznamenáme a v rámci Rodinného striebra v prílohe Almázia s vašim dovoľením zverejníme. Neváhajte nás kontaktovať telefonicky na čísle 045/694 96 51, alebo mailom na hubert.hilbert@banskastiavnica.sk.

Kalendár podujatí

EX-TRÉMISTI – I. repríza

Piatok 08. 11. od 10:00
SOŠ služieb a lesníctva,
Kolpašská 9
Hybridné divadlo pre
tínedžerov (15+) o dvojakých
hrdinoch. Predstavenie
v repríze je určené primárne
pre stredoškolskú
a vysokoškolskú mládež.

Divadlo Kontra: LIFE KOUČ

Piatok 08. 11. o 19:00
Kultúrne centrum,
Kammerhofská 177/1
Chcete objaviť svoj potenciál,
naprogramovať sa na úspech
a pritom sa dozvedieť, ako
prinútiť partnera, aby umyl
riad? Príďte na divadlo Kontra
na stretnutie s life koučom!
Vstupné: 4 €/2 €

Divadlo Kontra: MESIAC A MAGNÓLIE

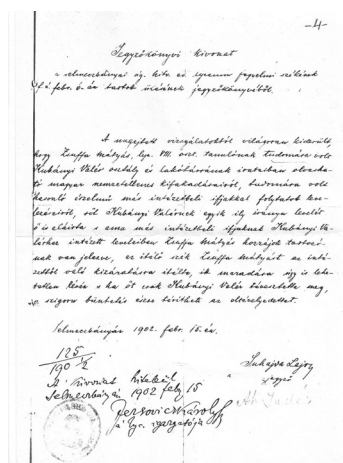
Sobota 09. 11. o 19:00
Kultúrne centrum,
Kammerhofská 177/1
Brilantná komédia o zákulisí
vzniku filmu Odviaťe vetrom.
Vstupné: 4 €/2 €

AND: Nebojme sa divadla: ANTIKVARIÁT

Sobota 16. 11. o 16:00
Kocka, Kammerhofská 6
Inscenácia o arizácii
antikvariátu Steiner v hlavnej
úlohe s patrónkou Mesta
kultúry Emíliou Vášáryovou.
Vstupné: 5 €/3 €

Bližšie informácie
o podujatiach na: **Facebook:**
[almaziasiavnica](https://www.facebook.com/almaziasiavnica) alebo na
stránke almaziasiavnica.sk

Almázia

List z roku 1902 - vylúčení z lýcea. Foto: rodinný archív

Špeciálna príloha Štiavnických novín. Redakčná rada: Hubert Hilbert, Rastislav Marko, Daniel Harvan.
Vydavateľ: Mesto Banská Štiavnica. **Samostatne nepredajné.**

Tento projekt bol podporený z verejných zdrojov poskytnutých Fondom na podporu umenia. Príloha reprezentuje výlučne názor autorov a Fond nezodpovedá za obsah publikácie. Príloha je súčasťou projektu Banská Štiavnica 2019: Renovácia identity, ktorý z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia.

